

Kadernota 2017

Hoogheemraadschap van
Delfland

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Uitgangspunten kadernota 2017	5
1.2	Prestatie-indicatoren	5
2	Trends en ontwikkelingen.....	7
2.1	Veranderende omgeving	7
2.2	Voortgang uitvoering coalitieakkoord	7
2.3	Omgevingswet	7
2.4	Klimaatscenario's.....	8
2.5	Integrale aanpak	8
2.6	Lokale knelpunten	8
3	Inzicht in de programma's.....	9
3.1	Stedelijk waterbeheer, klimaatadaptatie en veiligheid	9
3.2	Gezond, schoon en zoet water	12
3.3	Watersysteem	14
3.4	Afvalwaterketen en zuiveren	16
3.5	Innovatie, duurzaamheid en Financiën	19
3.6	Bestuur, organisatie en instrumenten	21
4	Financieel kader	23
4.1	Financieel beleid coalitieakkoord	23
4.2	Reserves	23
4.3	Mutaties kadernota 2017	24
4.4	Totaaloverzicht bijstelling meerjarenraming 2017-2021.....	25
4.5	Investeringen.....	26
4.6	Financiële risico's bij de Kadernota 2017	26
4.7	Financiële positie Delfland op basis van Kadernota 2017.....	26
5	Bijlage A.....	28

1 Inleiding

Met deze kadernota 2017 geeft het college richting aan de verdere uitvoering van het coalitieakkoord en de uitvoering van het Waterbeheerplan 5 (WBP5). Bij dit WBP5 hoort een zesjarig uitvoeringsprogramma. Dit uitvoeringsprogramma wordt jaarlijks met de kadernota en de begroting bijgesteld. Indien resultaten, zoals opgenomen in het uitvoeringsprogramma, wijzigen dan wordt dit verwerkt in het resultatenoverzicht in de begroting 2017.

1.1 Uitgangspunten kadernota 2017

In de vorige collegeperiode zijn de positieve resultaten van de jaarrekeningen gebruikt om het eigen vermogen van Delfland naar een acceptabel niveau te brengen. In 2015 zijn door het huidige college afspraken gemaakt om de positieve resultaten op de jaarrekening in deze bestuursperiode aanwenden voor schuldreductie en beperkte stijging van de tarieven.

Het kader voor 2017 heeft de volgende financiële uitgangspunten:

1. Voor deze coalitieperiode geldt een beheerste tariefstijging van 1,5% per jaar. Het meerjarig financieel beeld zoals gepresenteerd in deze kadernota gaat hier van uit;
2. Naast de in het coalitieakkoord afgesproken taakstelling oplopend naar € 10 miljoen structureel in 2017, is een aanvullende taakstelling oplopend naar € 5 miljoen structureel in 2019 afgesproken. Dit betekent dat vanaf 2019 een taakstelling van totaal € 15 miljoen structureel is gerealiseerd. De € 10 miljoen is reeds verwerkt bij begroting 2016 en is bestemd voor het verlagen van de tariefstijging naar 1,5% en voor het verminderen van de schuldenlast.
De aanvullende € 5 miljoen wordt ingezet om de afschrijvingstermijn voor de bijdrage aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) met ingang van 2017 terug te brengen van 20 naar 5 jaar. Hiermee volgt Delfland de eerder in de Unie van Waterschappen gemaakte afspraken;
3. Jaarlijks wordt een storting in de Reserve niet-vrij besteedbaar vermogen begroot. Het begrote exploitatieresultaat ná bestemming is € 0. Wanneer bij de jaarrekening het gerealiseerde exploitatieresultaat ná bestemming hier van afwijkt, zal de afwijking worden onttrokken (negatieve afwijking) of toegevoegd (positieve afwijking) aan de Algemene reserve;
4. In de jaren 2017 tot en met 2019 wordt het voordeel herfinanciering PPS toegevoegd aan de reserve Tariefdemping zuiveringsheffing. Dit wordt verder toegelicht in hoofdstuk vier van deze kadernota;
5. Het gefaseerd afschaffen van de kwijschelding van de zuiveringsheffing.

Met deze kadernota 2017 zijn de financiële en beleidsmatige kaders vastgesteld voor de programmabegroting 2017 en de meerjarenraming 2018-2021. De programmabegroting 2017 wordt binnen deze kaders uitgewerkt.

Tevens gelden de volgende begrotingsregels, die in het coalitieakkoord zijn afgesproken:

- Overschrijding van kosten binnen een begrotingsprogramma worden gefinancierd met bezuinigingen op andere onderdelen binnen datzelfde begrotingsprogramma;
- Indien er kosten gemaakt moeten worden voor nieuwe opgaven en nieuw beleid, dan zullen hiervoor oude opgaven gerealiseerd en beëindigd moeten zijn, ingeleverd moeten worden en/of oud beleid moeten verdwijnen;
- Bij behandeling van nieuwe beleidsvoorstellen wordt een gedegen financiële en sluitende onderbouwing aangeleverd waarbij ingegaan is op de dekking van het voorstel, de effecten ten aanzien van de exploitatie en indien van toepassing de langjarige beheer- en onderhoudskosten;
- Delfland gaat een restrictief beleid voeren met betrekking tot het activeren van kosten voor waterbeheer en waterzuivering;
- Delfland werkt aan het vergroten van het realiteitsgehalte van de begroting.

1.2 Prestatie-indicatoren

In de begroting 2016 is bij doelstellingen waarvoor nog een prestatie-indicator ontbreekt opgenomen dat deze in 2016 worden ontwikkeld. In de begroting 2017 worden deze prestatie-indicatoren en bijbehorende streefwaarden opgenomen.

Prestatie-indicatoren en streefwaarden die al in de begroting 2016 zijn opgenomen worden beoordeeld op onder andere de meetbaarheid van de geformuleerde streefwaarden. Indien nodig worden deze aangepast.

2 Trends en ontwikkelingen

In dit hoofdstuk worden de algemene trends en ontwikkelingen beschreven.

In hoofdstuk drie zijn per programma de specifieke trends en ontwikkelingen opgenomen, waarbij is beschreven wat dat betekent voor het programma. De volledige programma's worden uitgewerkt in de begroting 2017. Het financiële kader is beschreven in hoofdstuk vier.

2.1 Veranderende omgeving

Door de digitalisering en globalisering van de samenleving wordt steeds meer vanuit netwerken geopereerd. Delfland beweegt mee in deze ontwikkeling. Dat vraagt, meer dan voorheen, aandacht voor de mede-afhankelijkheid van en de noodzaak tot samenwerking met andere partijen om zaken te realiseren. Ook is er steeds meer sprake van kleinschaligheid, wat veel maatwerk vraagt.

2.2 Voortgang uitvoering coalitieakkoord

Na de waterschapsverkiezingen van 18 maart 2015 en het formatieproces dat daarop volgde, is op 27 april 2015 de coalitie gepresenteerd en het coalitieakkoord '*Iedereen bewust van water*' door de partijen ondertekend. In dat coalitieakkoord zijn de speerpunten en de strategische doelen van de coalitie voor de komende jaren opgenomen.

De afspraken uit het coalitieakkoord zijn in uitvoering. Vanzelfsprekend zijn er onderwerpen die meer aandacht nodig hebben dan anderen. Het coalitieakkoord is een programma voor vier jaar. De realisatie van de speerpunten en doelen verloopt over deze jaren. De voortgang op overkoepelende thema's uit het coalitieakkoord is hieronder kort weergegeven:

- *Waterbeheerplan 2016-2021*: De strategische doelen uit het coalitieakkoord zijn vertaald naar het WBP5. Eind 2015 is in de VV het WBP5, inclusief uitvoeringsprogramma, vastgesteld. Concretisering van de strategische doelen en speerpunten vindt plaats in de begroting en de meerjarenraming.
- *Versobering kwijschelding*: De versobering van de kwijschelding wordt in twee stappen doorgevoerd. Met ingang van 2016 is de kwijschelding voor de zuiveringsheffing terug gebracht tot 50%. Er is een intensief publiek debat geweest over het voornemen van Delfland om de kwijschelding te versoberen. Inwoners, maatschappelijke organisaties en gemeenten hebben op diverse momenten in het proces hun inzichten kenbaar gemaakt en ingesproken op de voorgenomen versobering.
- *Financiële kader*: De afspraken met betrekking tot het financieel kader zijn leidend bij het uitvoeren van de taken van Delfland. De voorgenomen bezuinigingen zijn ingeboekt in de meerjarenraming 2017-2021 evenals de afspraken met betrekking tot de tariefontwikkeling. Deze zijn conform coalitieakkoord. De eenmalige aanpassing van de verdeling van de lasten (kostentoedelingsverordening) is eveneens in 2015 vastgesteld.
- *Bevorderen waterbewustzijn*: Het bevorderen van het waterbewustzijn loopt als een rode draad door het coalitieakkoord. Het begrip waterbewustzijn laat zich niet gemakkelijk vangen in één omvattend statement. Er wordt op veel verschillende manieren inhoud aan gegeven. Er is veel gesproken en nagedacht over de invulling van dit thema. Het is noodzakelijk om op korte termijn toe te werken naar verdere concrete vervolgstappen. Hier wordt een campagne voor ontwikkeld.
- *Bestuur in de buitenwereld*: In het coalitieakkoord zijn afspraken gemaakt over zichtbaar besturen. Door het college wordt hier volop aan gewerkt en invulling gegeven. Er wordt door de collegeleden intensief geopereerd in de buitenwereld. Op gezette tijden worden presentaties en lezingen gehouden bij een variëteit aan belangengroepen, maatschappelijke organisaties, gemeenten etc. De reacties die de collegeleden hierop terugkrijgen, zijn zonder uitzondering positief.

2.3 Omgevingswet

De Omgevingswet integreert vele wetten en regels uit het omgevingsrecht tot een integrale wet. Naar verwachting wordt de Omgevingswet in 2019 van kracht. Oude instrumenten verdwijnen en nieuwe komen daarvoor in de plaats. Delfland bereidt zich voor op de Omgevingswet en richt hiervoor een specifiek implementatieproces in. Dit implementatieproces verloopt conform de programmering zoals weergegeven in het uitvoeringsprogramma WBP5. Hierin is 2016 het jaar van het bepalen van de impact en het ambitieniveau (vastgelegd in een implementatieplan), 2017 het jaar van het aanpassen van onze instrumenten en werkprocessen en 2018 het jaar van de invoering. De

samenwerkingsrelatie tussen overheden in de leefomgeving, zowel op proces als op de inhoud, zal met de wet nog sterker worden dan deze nu is. De implementatie van de Omgevingswet zal daarom in goede verbinding met gemeenten en provincie moeten gebeuren.

De Omgevingswet leunt sterk op de digitale uitvoering van de wet. Er wordt op landelijk niveau een nieuw digitaal stelsel ontwikkeld. Met het project Digitale Delta wordt er, onder andere door Delfland, al een belangrijke stap gezet richting het digitaal stelsel omgevingswet. Koepelorganisaties en het Rijk hebben afgesproken dit nieuwe digitaal stelsel in stappen te ontwikkelen.

Koepels en Rijk hebben met elkaar financiële afspraken gemaakt over de kostenverdeling implementatie Omgevingswet. Alle (eenmalige) investeringskosten zijn voor rekening van het Rijk. De transitiekosten worden gedragen door de eigen organisatie waarbij er vanuit het Rijk mogelijkheid is voor een stimuleringsbijdrage voor snelle en tijdige invoering van de Omgevingswet. Via een kostenverdeelsleutel zullen alle overheidspartijen (vanaf 2018) financieel bijdragen aan de exploitatie van het Digitaal Stelsel Omgevingswet.

In ruimtelijke ordening en zullen nieuwe instrumenten geïntroduceerd worden zoals de omgevingsvisie en het omgevingsplan. Om de belangen van Delfland in deze nieuwe instrumenten tijdig te borgen, zal nauw samengewerkt worden met de gemeenten en provincie om te komen tot afspraken over proces en rolverdeling. Daarbij vindt een verschuiving plaats van toetsen achteraf naar afspraken maken aan de voorkant.

2.4 Klimaatscenario's

In 2015 heeft het KNMI op basis van de KNMI 2014 / klimaatscenario 's nieuwe neerslagstatistieken opgesteld. Dit onderzoek laat zien dat het 'huidige klimaat' aanzienlijk is veranderd. In 2016 worden de consequenties van de vernieuwde inzichten voor de huidige aanpak van wateroverlast in beeld gebracht. De uitkomsten van deze analyse worden via de P&C cyclus zichtbaar gemaakt.

2.5 Integrale aanpak

Zoals in de begroting 2016 al vermeld, is in 2016 een start gemaakt met de integrale strategische aanpak van de doelen op het gebied van klimaatadaptief handelen, zelfvoorzienendheid en kringloopsluiting, zoetwater-, energie- en grondstoffenfabriek en bodemdaling. De strategieën voor deze onderwerpen worden in 2017 vastgesteld, met uitzondering van bodemdaling waarvoor de strategie in 2019 gereed is. Vanwege de samenhang met deze onderwerpen en de integraliteit wordt ook het thema hemelwater meegenomen.

2.6 Lokale knelpunten

De lokale knelpunten zijn onder te verdelen in ecologisch, chemische en klimaat-adaptieve knelpunten. Ecologische knelpunten vallen in het programma Watersysteem, chemische knelpunten in het programma Gezond, schoon en zoet water en klimaat-adaptieve knelpunten in het programma Stedelijk waterbeheer, klimaatadaptatie en veiligheid.

3 Inzicht in de programma's

3.1 Stedelijk waterbeheer, klimaatadaptatie en veiligheid

3.1.1 Trends en ontwikkelingen

Programmalijn Klimaatadaptatie

Delfland wil samen met zijn partners het bebouwde gebied minder kwetsbaar maken voor extreme weersomstandigheden en mogelijke schade bij overstromingen beperken. In de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie hebben rijk, provincies, gemeenten en waterschappen afgesproken waterveiligheid en klimaatbestendigheid integraal mee te wegen bij ruimtelijke ontwikkelingen. De aandacht voor klimaatadaptatie is groeiende zowel bij overheden als bij particulieren. Dit biedt voor Delfland gunstige kansen om klimaat adaptieve maatregelen te ontwikkelen en te stimuleren waarbij gelijktijdig een bijdrage wordt geleverd aan het versterken van waterbewustzijn. Dit betekent voor het programma, dat in 2017 zowel een strategie als een subsidieverordening zal worden vastgesteld. De focus hierbij is vooral gericht op meer ruimte en aandacht voor innovatieve maatregelen op het vlak van klimaatadaptatie in de stad. Daarnaast stimuleert Delfland actief nieuwe initiatieven, projecten en maatregelen van andere partijen en ondersteunt deze ook.

Programmalijn Veiligheid

Binnen het Deltaprogramma zijn nieuwe normen voor de waterveiligheid vastgesteld. Het Rijk start in 2017 met een nieuwe werkwijze voor toezicht op de zorgplicht. Delfland anticipeert hierop en op de nieuwe Omgevingswet, door in 2017 een aantal werkprocessen aan te passen en nader vast te leggen.

Verbeteropgave constructies en kunstwerken

Met de provincie zijn afspraken gemaakt over de 2e toetsronde van regionale waterkeringen die loopt tussen 2014-2024. In 2014 en 2015 zijn 19 constructies en 3 sluizen, die in de legger regionale keringen zijn opgenomen, eenvoudig tot gedetailleerd getoetst. Hieruit is een opgave gekomen die geprogrammeerd is voor 2017/2018. De resterende kunstwerken, waterkerende constructies en niet waterkerende objecten worden vanaf 2017 getoetst.

Buitengewoon onderhoud Groene Kades

De afgelopen jaren is de achterstand bij het buitengewoon onderhoud van de groene kades ingelopen. Voor het op orde houden van de groene kades wordt nu jaarlijkse 7 km opgehoogd en 2,5 km beschoeiing vervangen.

Programmalijn Stedelijk waterbeheer

Gezamenlijk met gemeenten en maatschappelijke partners onderzoekt Delfland de opgaven in en rond de steden. Bij gemeenten is een vernieuwing van de gemeentelijke waterplannen zichtbaar door bijvoorbeeld de combinatie waterplan met het rioleringsplan of water als onderdeel van een gemeentelijk klimaatadaptatie plan. Delfland werkt vanuit zijn belang mee aan de gemeentelijke waterplannen waarbij de nadruk voor Delfland ligt op de uitvoeringsprogramma's daarvan.

De economische groei is zichtbaar in een toename van ruimtelijke initiatieven. Echter veel van deze ontwikkelingen zijn kleinschalig en hebben een langere doorlooptijd dan in het verleden omdat de beschikbare middelen beperkt zijn. Dit betekent dat Delfland in vroeg stadium in gesprek wil komen met initiatiefnemers en een inschatting moet maken welke ontwikkelingen kansrijk zijn en welke niet. De inhoudelijke doelen zijn hierbij leidend met in 2017 extra aandacht voor ecologische inrichting (KRW) en kades.

De inzet van Delfland bij complexere plannen van derden (zoals Rotterdamse Baan, A13-A16 en Blankenburgverbinding, gaswinning NAM) zal in 2017 worden voortgezet waarbij Delfland in een zo vroeg mogelijk stadium de samenwerking zoekt om de belangen van Delfland te borgen. Om de kosten en baten ten aanzien van de begeleiding en de vergunningverlening van deze complexere projecten in balans te brengen wordt de legesverordening naar verwachting nog in 2016 aangepast. Deze treedt dan in 2017 in werking.

3.1.2 Risico's

Programmalijn Klimaatadaptatie

In 2016 is voor het eerst ervaring opgedaan met klimaatadaptatieve maatregelen. Het initiatief van deze maatregelen ligt grotendeels bij andere partijen. Delfland is dus in sterke mate afhankelijk van derden voor het realiseren van haar doelstellingen. Dit is vergelijkbaar met andere ruimtelijke plannen. Bij klimaatadaptatie speelt tevens het risico dat veel maatregelen nieuw zijn en dat een deel van de partijen weinig ervaring heeft met het vormgeven, ontwerpen en/of uitvoeren van dergelijke maatregelen. Daardoor is inzet van begeleiding en doorlooptijd lastig in te schatten, wat kan leiden tot vertraging in het behalen van de resultaten.

In 2017 wordt een subsidieverordening om klimaatadaptatieve maatregelen te ondersteunen van kracht. Daar het een nieuw werkveld betreft, is nog niet in te schatten of voldoende geschikte projecten worden aangedragen.

Beheersmaatregel

Door de diversiteit in actoren en factoren is er geen sprake van een alle risico afdekkende beheersmaatregel. In ieder geval wordt regelmatig overlegd met betrokken externen. De nadruk ligt op vroegtijdig in gesprek gaan, meedenken en adviseren. Afwijkingen (in bijvoorbeeld in de doorlooptijd van planvormingsprocessen, planningen, inhoud of randvoorwaarden) worden gesignaleerd en gerapporteerd via de P&C-cyclus. Knelpunten worden inzichtelijk gemaakt en indien nodig worden voorstellen gedaan om de knelpunten op te lossen. De subsidieverordening zal, na vaststelling, actief onder de aandacht worden gebracht van initiatiefnemers van projecten.

Programmalijn Veiligheid

- Op dit moment is nog niet bekend of de nieuwe normering voor de primaire keringen gevolgen heeft. De nieuwe normering wordt in 2017 van kracht waarna de primaire keringen voor 2023 worden getoetst. In de periode 2017-2023 wordt duidelijk wat de effecten zijn van de nieuwe normering en of dit leidt tot een verbeteropgave voor de Delflandse dijk of de kustverdediging.

Beheersmaatregel

In geval van een verbeteropgave zal Delfland zal een beroep doen op het Hoogwaterbeschermingsprogramma.

- Enkele kunstwerken en constructies zijn, na toetsing, aan nader onderzoek onderworpen.

Beheersmaatregel

De resultaten hiervan kunnen leiden tot aanpassing van het investeringsprogramma.

- Delfland is beheerder van duinen (primaire waterkering) die tevens een natuurdoelstelling hebben. Als gevolg van de implementatie van de nieuwe natuurwet kan het actief verwijderen van exoten extra kosten met zich meebrengen. Het risico wordt geschat op circa € 80.000 per jaar.

Beheersmaatregel

Dit zal worden opgevangen binnen de onderhoudsexploitatie.

Programmalijn Stedelijk waterbeheer

De mate waarin Delfland zijn doelen kan realiseren, hangt sterk samen met ontwikkelingen in de omgeving. Enkele belangrijke ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de het bereiken van de doelen en resultaten van Delfland zijn:

- Delfland sluit vaak aan bij plannen en (complexe) projecten waarin andere partijen een belangrijke rol spelen of die door hun getrokken worden (gemeenten, provincie, private partijen). Als door ontwikkelingen aan de kant van partners projecten vertragen, versnellen of van scope wijzigen, kan dit gevolgen hebben voor de doelstellingen van Delfland en/of de inzet van middelen;
- Door veranderingen in de ruimtelijke planprocessen neemt de doorlooptijd van planvormingsprocessen de komende jaren toe. Dit kan gevolgen hebben voor de doelrealisatie van Delfland;
- Delfland wordt in meer kleinere planvormingsprocessen betrokken om (vroegtijdig) zijn belangen te borgen (coalitieplanologie). Dit vraagt zowel continuïteit als flexibiliteit in capaciteit en organisatie. Zodra de economie aantrekt en de planvorming bij partners wordt versneld, kan dit tot knelpunten leiden en tot druk op onderdelen van de organisatie die daar bij betrokken zijn;

- Het behalen van de resultaten bij de doelen voor de aanpak van wateroverlast, ecologie en het onderhoud van kades met wegen is voor een belangrijk deel afhankelijk van kansen die extern ontstaan. Delfland zoekt deze kansen actief op, verkent ze en indien kansrijk, worden ze gereed gemaakt voor programmering en realisatie. Of deze zich daadwerkelijk voordoen is afhankelijk van derden en ontwikkelingen in bijvoorbeeld de woningmarkt.

Beheersmaatregel

Door de diversiteit in actoren en factoren is geen sprake van een totale alle risico's afdekkende beheersmaatregel. In ieder geval wordt regelmatig overlegd met betrokken externen. De nadruk ligt op vroegtijdig in gesprek gaan, meedenken en adviseren. Afwijkingen (in bijvoorbeeld in de doorlooptijd van planvormingsprocessen, planningen, inhoud of randvoorwaarden) worden gesignaleerd en gerapporteerd via de P&C-cyclus. Knelpunten worden inzichtelijk gemaakt en indien nodig worden voorstellen gedaan om de knelpunten op te lossen.

3.2 Gezond, schoon en zoet water

3.2.1 Trends en ontwikkelingen

Programmalijn Zelfvoorzienendheid en kringloopsluiting

Nederland wordt internationaal gezien als koploper op het gebied van circulaire economie. Integraliteit, eigen verantwoordelijkheid en zelfvoorzienendheid worden daarom belangrijke thema's voor de komende jaren.

Het sluiten van de kringlopen bevordert het duurzaam omgaan met ons watersysteem en onze leefomgeving. In 2017 wordt een strategie voor zelfvoorzienendheid vastgesteld waarbij de aanpak voor een (nagenoeg) emissieloos Delfland, de toekomstbestendige kringloopsluiting van energie en grondstoffen en de aanpak voor een kosteneffectieve zoetwatervoorziening nu en in de toekomst integraal en in samenhang worden meegenomen. Gebiedspartners – waaronder gemeenten en glastuinbouw - worden betrokken bij het opstellen van deze strategie. Deze strategie is de kapstok op basis waarvan de komende jaren kansen kunnen worden geïdentificeerd en benut, zoals de zoetwaterfabriek en de waterharmonica.

Specifiek voor de zoetwatervoorziening worden in 2017 de in het Deltaprogramma gemaakte afspraken uitgevoerd, waaronder de implementatie van het instrument 'waterbeschikbaarheid' (voorheen 'voorzieningenniveaus'). Dit is een hulpmiddel om de gebruiker van zoetwater duidelijkheid te geven over de beschikbaarheid van zoetwater en over zijn handelingsperspectief om ook op bedrijfsniveau zo doelmatig mogelijk met zoetwater om te gaan. Op basis van de in 2016 uitgevoerde pilots, zal Delfland in 2017 de implementatie mogelijk verder vormgeven.

Programmalijn Chemische waterkwaliteit

De chemische waterkwaliteit verbetert op dit moment te langzaam, ondanks de inspanningen die Delfland de afgelopen jaar op dit onderwerp heeft gedaan. De druk om de doelen voor chemische waterkwaliteit te halen neemt fors toe. Vanuit een brede conferentie over waterkwaliteit ('verklaring van Amersfoort') is een Delta aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater opgesteld. Deze Delta aanpak richt zich vooral op stoffen als nutriënten, bestrijdingsmiddelen maar ook nieuwe stoffen als geneesmiddelen en (micro)plastics. Delfland volgt deze Delta aanpak en een aantal onderwerpen zullen onder andere in de toekomstagenda zuiveren meegenomen worden.

Vanwege de slechte waterkwaliteit, met de glastuinbouw als grootste bron, wordt extra inzet gepleegd om de chemische waterkwaliteit met betrokken partners te verbeteren, onder andere door de emissieloze kas. Voor het daadwerkelijk verbeteren van de waterkwaliteit is Delfland sterk afhankelijk van derden omdat zij uiteindelijk de maatregelen moeten nemen om emissies te voorkomen. In het glasgebied wordt gewerkt aan een mentaliteitsverandering bij tuinders en prioriteit toegekend aan handhaving van (tuinbouw-)bedrijven die illegaal lozen. In 2016 wordt een platform met bijbehorende uitvoeringsorganisatie voor de verbetering van de chemische waterkwaliteit in de glastuinbouw opgericht. Dit platform geeft onder andere meerjarig vorm aan het gebiedsgericht meten, zorgt voor actieve communicatie, organiseert de bijeenkomsten voor glastuinbouwbedrijven ter ondersteuning van het gebiedsgericht meten en geeft in de samenwerking met tuinders en gemeenten uitvoering aan de implementatie van nieuwe regelgeving rond de verplichte zuivering van bestrijdingsmiddelen.

Delfland neemt in 2017 ook zelf maatregelen om de chemische waterkwaliteit te verbeteren. Dit betreft het effectgericht doorspoelen van de boezem met relatief schoner water uit het Brielse Meer en de optimalisatie van de baggerwerkzaamheden voor waterkwaliteitsaspecten. Vanaf 2014 is geëxperimenteerd met het doorspoelen van de boezem ten behoeve van het verbeteren van de chemische waterkwaliteit. Voor 2017 t/m 2019 wordt vooralsnog uitgaan van voortzetten van het doorspoelen, tenzij op basis van evaluatie van voorgaande jaren besloten wordt dat de kosten van het doorspoelen niet opwegen tegen de baten.

Voor het grasgebied zal Delfland de afspraken die in het verleden gemaakt zijn met de melkveehouders over het nemen van maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren zo

efficiënt mogelijk nakomen. Voor de beïnvloeding van wet- en regelgeving op dit gebied wordt het beleid van de Unie gevolgd.

Programmalijn Lokale knelpunten en kansen

Ondanks de maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren kan er plaatselijk hinder of overlast ontstaan als gevolg van structurele problemen met de waterkwaliteit. De laatste jaren is gebleken dat het samen met omwonenden en gebiedspartners oppakken van deze lokale knelpunten een opening biedt om met hen het gesprek aan te gaan over waterkwaliteit en de rol die zij daarin kunnen betekenen. Voor 2017 wordt voorgesteld om op basis van de in 2016 bij onze gebiedspartners geïnventariseerde knelpunten gezamenlijk waterkwaliteit en waterbewustzijn te verbeteren en vergroten.

Programmalijn Zwemwater

Delfland continueert het ingezette beleid en zet alleen in op zwemwateren als ook de beheerder van het desbetreffende water inzet pleegt. Prioriteit wordt gegeven aan locaties met horeca en/of hoge bezoekersaantallen.

Zo worden in 2017 aanvullende maatregelen uitgevoerd voor het verbeteren van de zwemwaterkwaliteit in de Delftse Hout. Daarnaast start de planvorming voor de verbetering van de zwemwaterkwaliteit in de Wollebrand (gemeente Westland) en de Put te Werve (gemeente Rijswijk). In 2017 wordt een verkenning gedaan naar overdracht van zwemwatertaken van de provincie naar het waterschap. Daarnaast blijft Delfland in 2017 de beheerders van de zwemwaterlocaties ondersteunen bij de incidentenaanpak van blauwalg en bacteriële verontreinigingen. Betrokken gebiedspartners zullen gewezen worden op hun eigen verantwoordelijkheden.

Programmalijn Coördinatie beheer

Delfland ontwikkelt en implementeert assetmanagement in de periode 2017 en verder. In 2017 starten ook de processen met gemeenten om te komen tot gezamenlijke op assetmanagement gestoelde beheerplannen.

3.2.2 Risico's

Programmalijn Chemische waterkwaliteit

Bij de verbetering van de chemische waterkwaliteit is het effect van de geprogrammeerde maatregelen op de chemische waterkwaliteit niet tot in detail te voorspellen. Delfland is in hoge mate afhankelijk van de inzet van derden. De inspanning die Delfland levert om het bewustzijn te vergroten en het naleefgedrag te verbeteren leidt niet automatisch tot een verbetering van de waterkwaliteit. De maatregel – effect relatie is hierbij onzeker, mede ook omdat andere bronnen van invloed kunnen zijn (nalevering bodem, klimaat, neerslag).

Beheersmaatregel

Delfland beheerst dit risico door de genoemde onzekerheden te volgen en te monitoren. Waar nodig stelt Delfland het maatregelenpakket bij om de gestelde doelen te bereiken.

Programmalijn Zwemwater

Evenals bij chemische waterkwaliteit is er bij het nemen van concrete zwemwatermaatregelen geen duidelijke maatregel – effect relatie, waardoor de geplande interventies minder effectief kunnen blijken te zijn. Zo is het mogelijk dat bestrijding van blauwalg met waterstofperoxide (zoals voorzien is voor de Wollebrand) onvoldoende effect sorteert en er daardoor aanvullende maatregelen nodig zijn.

Beheersmaatregel

Delfland beheerst dit risico door de genoemde onzekerheden te volgen en te monitoren. Waar nodig stelt Delfland het maatregelenpakket bij om de gestelde doelen te bereiken.

3.3 Watersysteem

3.3.1 Trends en ontwikkelingen

Programmalijn Integraal watersysteem

Het programma watersysteem richt zich op het verkleinen van de kans op wateroverlast, het versterken van de ecologische waterkwaliteit en vismigratie. Daarnaast is er in dit programma sprake van vervangings- en onderhoudsinvesteringen om het watersysteem zo goed mogelijk te laten functioneren.

Delfland wil de KRW opgave, zoals vastgelegd in SGBP2¹, voortvarend oppakken en in de komende periode hard aan de slag met de aanleg en ontwikkeling van Natte Ecologische Zone's (NEZ). Hiervoor wordt afzonderlijk van deze kadernota één groot investeringsplan en krediet bij de VV aangevraagd. Op basis van deze investering wordt een projectteam opgebouwd bestaande uit interne en externe capaciteit.

Inundatie

Al een aantal jaren constateert Delfland dat er sprake is van grootschalige kleinschaligheid in het gebied. Er zijn veel kleine knelpunten, kansen en projecten. Voor Delfland betekent dit dat we flexibel, proactief en sneller moeten reageren. Net zoals bij de KRW werkt Delfland onder andere aan de aanvraag van bulkkredieten in plaats van een apart kredietvoorstel voor iedere kans.

Lokaal water

In navolging van de KRW-waterlichamen vraagt de provincie doelen af te leiden voor het 'Overig Water'². De provincie neemt deze doelen op in het SGBP3, daarom dienen de doelen bekend te zijn voor 2021. Deze analyse wordt niet in 2017 uitgevoerd.

Toetsing

Om de impact van nieuwe inzichten in het klimaat en ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied te bepalen, wordt jaarlijks een deel van de polders getoetst aan de normen voor wateroverlast. In 2017 staat ook de toetsing van de boezem gepland.

Peilbeheer

Om de peilbesluiten actueel te houden wordt jaarlijks een deel herzien. In 2016 wordt ook het boezempeilbesluit geëvalueerd. Afhankelijk van de uitkomsten hiervan wordt deze in 2017 herzien. Aansluitend op de peilbesluiten worden werken uitgevoerd om deze in te stellen.

Programmalijn vaarwegbeheer

Delfland bemerkt een toenemende interesse om gebruik te maken van watergangen voor vaarrecreatie. Het gaat dan bijvoorbeeld om de inhoudelijke bijdrage naar mogelijkheden van vergroten van het vaarwegennetwerk. Dit wordt gefaseerd opgepakt binnen de beschikbare capaciteit.

3.3.2 Risico's

Programmalijn Integraal watersysteem

Inundatie

In de loop van 2016 komen de resultaten van de gevoeligheidsanalyse van de wateroverlastopgave voor de nieuwe inzichten in het huidige en toekomstige klimaat gereed. Naar verwachting neemt de opgave fors toe. Dit kan gevolgen hebben voor de doelstelling van Delfland om in 2021 98% van het beheergebied op orde te hebben. Op welke wijze Delfland deze opgave wil aanpakken is nog onbekend.

Beheersmaatregel

Zodra de gevolgen van de klimaatscenario's in beeld komen, ontwikkelen van strategie om hiermee om te gaan (communicatie gebiedspartners, doelen).

¹ Stroomgebied beheerplan 2

² binnen Delfland wordt de term 'Lokaal Water' gebruikt

Onderhoud

Bij de implementatie van de nieuwe natuurwet is het mogelijk dat waterschappen alle exoten actief verwijderen moeten, als dit zo is betekent dit een extra budgetaanvraag.

Een van de grotere baggerdepots waar we als Delfland gebruik van maken gaat sluiten. Er is een risico dat door de verminderde beschikbare capaciteit in de overige baggerdepots de prijs voor de baggerafzet hoger worden.

3.4 Afvalwaterketen en zuiveren

3.4.1 Trends en ontwikkelingen

Programmalijn Transporteren en zuiveren

Door grote technologische, maatschappelijke en juridische ontwikkelingen staat het zuiveringsbeheer aan de vooravond van een grote transitie. Daar waar de zuiveringen in het verleden gezien werden als een afvalverwerkingsinstallatie zullen ze in de toekomst gezien worden als productiefaciliteiten voor energie, grondstoffen en zoet water. Delfland ziet kansen om het bestaande transportsysteem en de zuivering optimaal in te zetten, door afkoppelen van verhard oppervlak (in 2016 wordt daarvoor een voorstel voorbereid), terugdringen van rioolvreemd water en door hemelwater lokaal te gebruiken als zoetwaterbron in de stedelijke leefomgeving of glastuinbouwsector. Vanzelfsprekend wordt huishoudelijk afvalwater gezuiverd met als achterliggend doel bescherming van de volksgezondheid en het milieu. Delfland doet daartoe onderzoek naar de effecten van mogelijke nieuwe toekomstige zuiveringseisen zoals het verwijderen van hormoon verstorende stoffen, medicijnresten en bestrijdingsmiddelen.

Programmalijn Hergebruik grondstoffen

Deze programmalijn richt zich op het pakken van kansen met keten- en gebiedspartners om de kringlopen voor water, energie en grondstoffen te sluiten:

- Delfland werkt aan verschillende pilotprojecten om het effluent verder op te werken tot zoet water dat nuttig kan worden hergebruikt. Voorbeelden zijn Delft Blue Water, Pilot zoetwaterfabriek op awzi de Groote Lucht en de business case naar centrale verwijdering van bestrijdingsmiddelen uit het afvalwater uit het Westland op awzi Nieuwe Waterweg. Kennis uit deze pilotprojecten zal resulteren in investeringsbeslissingen voor alle zuiveringen van Delfland;
- Delfland neemt energiebesparende en energieopwekkende maatregelen om de zuiveringen meer zelfvoorzienend te maken. Deze maatregelen moeten conform de meerjarenafspraken energie-efficiëntie (MJA-3) een terugverdieneffect hebben. Het kan hierbij gaan om restwarmte, groen gas of andere energiebronnen;
- Delfland onderzoekt de komende periode of verschillende grondstoffen uit het afvalwater terug te winnen zijn zoals cellulose, alginaat en andere stoffen. Delfland is samen met HVC al gestart met de voorbereidingen voor het terugwinnen van fosfaat uit het afvalwater. De verwachting is dat in 2018 door HVC via de sliblijn fosfaat wordt teruggewonnen.

De positieve besparingen die hieruit voortvloeien, zullen in de tarieven verwerkt worden.

In 2017 start de uitwerking van bovenstaande acties. In 2019 is een integraal investeringsprogramma gereed voor besluitvorming.

Daarnaast doet Delfland de komende jaren innovaties op het vlak van continu korrelslibtechnologie (Nereda). Wanneer deze innovatie succesvol blijkt, kan deze worden toegepast op de awzi Harnaschpolder.

Programmalijn PPS-contract

Delfland heeft samen met haar PPS partners Delfluent, Delfluent Services en Evides de contouren voor een concept-toekomst agenda uitgewerkt, die is opgesteld rondom drie kernthema's:

- Verhogen financieel perspectief DBFO-contract;
- Doorontwikkelen van de infrastructuur gericht op waarde-creatie uit afvalwater;
- Versterken van de prestaties door organisatorische samenwerking.

De concept-toekomstagenda treedt op sommige onderwerpen buiten de bestaande kaders en moet daarom bestuurlijk vastgesteld worden. De bestuurlijke behandeling zal in 2016 worden afgerond waarna de vervolgonderwerpen kunnen worden vastgesteld.

De gemeente Den Haag gaat in 2017 een deel van de vervallen leiding aan de Raamweg verwijderen. De kosten zijn, conform de uitvoeringsovereenkomst met Den Haag, voor rekening van Delfland.

Programmalijn Samenwerken in de afvalwaterketen

Delfland, Delfluent BV, gemeenten en de drinkwaterbedrijven blijven investeren in samenwerkingsverbanden, zoals het Netwerk Afvalwaterketen Delfland (NAD), de Rotterdamse Samenwerking in Afvalwaterketen (RoSa) en het Optimalisatie Afvalwater Systeem bij awzi De Groote Lucht (OAS DGL). Met de gemeentelijke partners heeft Delfland lange termijn afspraken gemaakt over de ontwikkelingen in de waterketen. Dit leidt tot een visie die doorkijkt naar 2050.

Daarnaast is in de planperiode voorzien dat de Delflandse gegevens gedeeld kunnen worden met ketenpartners, met het uiteindelijke doel aan te sluiten bij de Digitale Delta.

Monitoring riooloverstorten

In het gebied van Delfland bevinden zich 726 riooloverstorten. Riooloverstorten zijn het gevolg van keuzes in het verleden. Stedelijk gebied is verhard en straatkolken zijn aangesloten op de (gemengde) riolering. Regenwater en afvalwater zijn vaak al met elkaar verweven in de woningen en bedrijfspanden. Het afkoppelen van regenwater van de riolering is daarom vaak kostbaar. Daarnaast vraagt het veel tijd om aan te kunnen sluiten bij rioolvervanging en ruimtelijke ontwikkelingen.

Op basis van het Besluit lozen buiten inrichtingen is het lozen vanuit een riooloverstort toegestaan als deze is opgenomen in het gemeentelijk rioleringsplan en in overeenstemming met dit plan wordt beheerd en onderhouden. Via de samenwerking in de afvalwaterketen en advisering in rioleringsplannen maakt Delfland afspraken met gemeenten over hoe om te gaan met de riooloverstorten in ons gebied. Hierbij geldt als algemeen uitgangspunt dat de gemeente verplicht is om negatieve effecten op het milieu zoveel mogelijk te voorkomen. In de quickscan 2016 wordt bepaald welke riooloverstorten in het gebied een mogelijk knelpunt vormen voor de volksgezondheid en/of de waterkwaliteit. In het kader van het NAD traject wordt in 2017 met de gemeenten aan de hand van de quick scan besproken welke monitoringstappen door hen gezet moeten c.q. kunnen worden en waar nader onderzoek verricht zou moeten worden.

3.4.2 Risico's

Verleggen persleidingen (Programmalijn Transporteren)

Delfland heeft tientallen kilometers persleiding in beheer. In de meeste gevallen is Delfland niet de eigenaar van de grond waarin deze persleidingen liggen. Er bestaat dan het risico dat de grondeigenaar Delfland zal verzoeken de persleiding te verleggen.

Beheersmaatregel

Om dit risico in de toekomst te beperken moeten voor persleidingen waarvoor dat nog niet is gebeurd, overeenkomsten worden gesloten met de grondeigenaar.

Nooduitlaat effluentstelsel (Programmalijn PPS)

Het effluent van de AWZI Harnaschpolder wordt via twee effluentleidingen en via twee tracés afgevoerd naar het effluentgemaal op AWZI Houtrust. Er is op dit systeem geen nooduitlaat aanwezig. Op het terrein van AWZI Houtrust lopen de leidingen over enkele honderden meters direct naast elkaar. In het geval van een calamiteit kunnen beide leidingen beschadigen en moeten wellicht buiten gebruik gesteld worden.

Beheersmaatregel

Het risico wordt beheerst door adequaat onderhoud en een voldoende toegeruste calamiteitenorganisatie.

Daarnaast wordt uiterlijk in 2021 bestuurlijke besluitvorming met betrekking tot het realiseren van een nooduitlaat voorzien.

Verwijderen vervallen leidingen Den Haag

Wanneer de gemeente Den Haag vervallen leidingen verwijdert, zijn de kosten conform de uitvoeringsovereenkomst met Den Haag, voor rekening van Delfland. Deze uitgaven zijn niet meegenomen in de huidige meerjarenraming, omdat de financiële omvang en het tijdstip van uitgave nog niet in beeld zijn.

Beheersmaatregel

Er is overleg met de gemeente Den Haag over het inzichtelijk krijgen van het verwachte tijdspad voor het verwijderen van vervallen leidingen.

Vergoeding aan Delfluent (Programmalijs PPS)

De vergoeding aan Delfluent wordt mede bepaald door de werkelijke prestaties van Delfluent en het verloop van een aantal exogene indices. De afgelopen jaren hebben meevallende indices geleid tot lagere vergoedingen dan begroot. Het risico is dat indices hoger of lager uitvallen dan begroot. Door de financiële omvang van het contract hebben kleine afwijkingen van de indices een relatief grote invloed op het resultaat. Dit risico kan zowel positief, als negatief uitvallen.

Beheersmaatregel

Delfland beoordeelt en maakt periodiek melding van dit risico aan de hand van de voortgang van de prestaties, de werkelijke ontwikkeling van de indices en de bijgestelde prognoses van Delfluent.

Zoetwaterfabriek Nieuwe Waterweg (Programmalijs PPS)

De glastuinbouwbedrijven dienen met ingang van 1 januari 2018 95% van de gewasbeschermingsmiddelen uit hun afvalwater te zuiveren. Wanneer de sector dit collectief oppakt, kan zij ontheffing krijgen tot 1 januari 2021. Zij dienen daartoe uiterlijk eind 2016 een plan bij het bevoegd gezag in te dienen dat aannemelijk maakt dat zij uiterlijk per 1 januari 2021 aan de verplichting kunnen voldoen. De kosten komen voor rekening van de sector. Een mogelijke collectieve oplossing is de centrale zuivering van gewasbeschermingsmiddelen op AWZI Nieuwe Waterweg. De voorwaarden waaronder Delfland hieraan meewerkt, inclusief de kosten en baten, moeten nog bepaald worden.

Beheersmaatregel

In 2017 zal zo nodig bestuurlijke besluitvorming binnen Delfland worden voorbereid op basis van de door de sector ingediende business cases en op basis van overleg tussen de sector en Delfland over de voorwaarden.

3.5 Innovatie, duurzaamheid en Financiën

3.5.1 Trends en ontwikkelingen

Programmalijn Innovatie en duurzaamheid

Delfland heeft in het WBP5 vijf stippen op de horizon gezet, die schetsen waar het op de lange termijn volgens Delfland naar toe moet gaan. Deze vergezichten worden dichterbij gebracht door innovaties op te starten en verder te brengen. De bruikbare vernieuwingen die daaruit ontstaan, zullen in de toekomst de basis vormen voor nieuw te vormen beleid.

Voor de ontwikkeling van innovatieve methoden en technieken en de kennisagenda wordt jaarlijks het innovatiefonds beschikbaar gesteld voor een totaalbedrag van € 1 miljoen. Het benutten van dit fonds vindt plaats via projecten die na toetsing en prioritering in lijn met het innovatiebeleid worden geselecteerd en in uitvoering worden genomen. Voor 2017 en verder wordt ook bekeken welke innovatie-ideeën die vanuit de fracties van het algemeen bestuur zijn aangedragen hiervoor in aanmerking kunnen komen.

Vanaf 2017 beschikken alle waterschappen over een Energie Efficiency Plan (E.E.P.), waarover jaarlijks wordt gerapporteerd. In dit plan zijn alle besparingsmogelijkheden concernbreed beschreven en ingepland. Delfland zal hiertoe het E.E.P. voor Zuivering verbreden met onder andere de bedrijfszonderdelen watersysteem en bedrijfsvoering. De kosten voor invoering van een concernbreed E.E.P. in 2017 en verder zijn nog onbekend. Mocht er vanaf 2018 sprake zijn van onvoorziene meerkosten, dan wordt dit meegenomen bij de kadernota 2018.

Voor het realiseren van de doelstellingen van Delfland op het terrein van innovatie en duurzaamheid is samenwerking met de markt van groot belang. De Europese aanbestedingsrichtlijn 2014 heeft hierop ingespeeld met de doelstelling om innovatie en duurzaamheid te bevorderen. Deze Europese richtlijn is door Nederland vertaald naar de in 2016 aangepaste Aanbestedingswet. Met behulp van een geactualiseerd inkoop- en aanbestedingsbeleid en het nieuwe instrumentarium in de Aanbestedingswet benut Delfland beter de op de markt aanwezige kennis en ervaring om bij te dragen aan innovatie en duurzaamheid. Zo worden deze aspecten expliciet meegenomen in het afwegingskader bij de aanbestedingsstrategie. De kosten voor uitvoering van duurzaamheidsmaatregelen worden meegenomen in de reguliere investeringsplannen.

Nederland staat voor een grote energie transitie. Een van de mogelijkheden voor Delfland om hier een bijdrage aan te leveren is om energie uit water te halen bij gemalen (smart polder). Delfland onderzoekt deze innovatie samen met Erasmus medisch centrum bij gemaal Parksluizen, Rotterdam. In de loop van 2016 zal een investeringsbeslissing aan het bestuur worden voorgelegd. Bij accordering zal de realisatie in 2017 worden opgepakt.

Programmalijn Financiën

In de afgelopen jaren zijn forse bezuinigingen gerealiseerd in de exploitatie van Delfland. Naast matiging van de tariefstijgingen konden hierdoor positieve jaarlijkse exploitatiesaldi worden geboekt en is een stevig weerstandsvermogen opgebouwd. Gedurende deze periode kwam ook informatie over afwijkingen van de begroting gedurende het jaar sneller beschikbaar, zodat de prognose van het exploitatiesaldo steeds tijdiger kon worden geactualiseerd.

Het college zet deze lijn voort. Door strak te sturen op realistische ramingen wordt resterende ruimte uit de begroting gehaald en wordt de betrouwbaarheid van de prognose verder versterkt. Posten voor onvoorziene uitgaven worden geminimaliseerd. De volledigheid van de inkomstenramingen wordt in overleg met de RBG verbeterd.

In de organisatie lopen diverse trajecten die efficiencyopbrengsten moeten genereren. Deze opbrengsten worden in de begroting vertaald door een herschikking van directe of indirecte kosten. Dit komt onder andere tot uiting in de €15 miljoen bezuinigingsopgave uit het coalitieakkoord, waarbij bezuinigingen op inkoop, tactisch beheer, huisvesting en werkprocessen worden doorgevoerd.

In de uitvoering moet binnen de financiële kaders worden gebleven. Dit betekent ook dat nieuw beleid alleen kan worden uitgevoerd als oud beleid daarvoor wordt ingeleverd of beëindigd. Indien zich desondanks kostenoverschrijdingen voordoen, zullen deze binnen de

begrotingsprogramma's worden gefinancierd met bezuinigingen op andere onderdelen binnen hetzelfde programma. Nog in 2016 wordt als onderdeel hiervan de trendmatige ontwikkeling van de beïnvloedbare kosten van de afgelopen drie jaar geanalyseerd.

Ten aanzien van de systematiek van de belastingheffing volgt het college met belangstelling de bevindingen en de aanbevelingen van de tijdelijke Commissie Aanpassing Belastingstelsel waterschappen van de UvW. In unieverband zal worden deelgenomen aan de discussie hierover.

3.6 Bestuur, organisatie en instrumenten

3.6.1 Trends en ontwikkelingen

Programmalijn organisatieontwikkeling, sturing en informatievoorziening

In het WBP5 is Delfland omschreven als een flexibele organisatie die inspeelt op veranderingen. De uitdaging voor Delfland is om permanent in ontwikkeling te blijven om zich aan te kunnen passen aan de omgeving en om zich te richten op het beheersen en consolideren van werkzaamheden zodat efficiency ontstaat.

De Delfland Academie speelt hierin een grote rol met een op maat gemaakt aanbod aan opleidingen en trainingen. Die richten zich onder meer op persoonlijke vaardigheden, op kennis en op procesvaardigheden zoals procesmanagement, assetmanagement, integrale aanpak van vraagstukken en omgevingsmanagement. De veranderende omgeving vereist ook andere kennis, vaardigheden en competenties. In het aannamebeleid zal hierop gestuurd worden.

Zowel in de huidige cao van de waterschappen als in het strategisch personeel en organisatie beleid zijn de thema's mobiliteit, duurzame inzetbaarheid en eigenaarschap/leiderschap nadrukkelijk benoemd. Deze thema's krijgen extra aandacht in verband met vergrijzing van onze medewerkers en het daarmee gepaarde dreigende verlies van kennis en een lage uitstroom.

De verbetering van de productiviteit en de flexibiliteit van de organisatie worden in 2017 - in navolging op 2016 - vormgegeven door werkwijzen en werkprocessen van Delfland tegen het licht te houden en te vereenvoudigen waar dat kan, dan wel de financiële efficiëncyslag te maken. De kansen van het digitaliseren van werkprocessen en informatievoorziening, zowel intern als met externe partners, worden daarin zoveel mogelijk benut en moeten leiden tot een verhoging van de effectiviteit en de efficiency in de volle breedte van de organisatie. Het opslaan, terugvinden en archiveren van documenten en gegevens wordt binnen de werkprocessen geïntegreerd. Ook worden financiële en personele informatievoorziening verbeterd met behulp van de vervanging van bestaande informatiesystemen.

Met deze ontwikkelingen speelt Delfland bij de uitvoering van de taken in op nieuwe mogelijkheden, en op de creativiteit en het werkplezier van de medewerkers, en doet dat op zo'n manier dat de doelmatigheid en doeltreffendheid wordt verbeterd. De uitkomsten van het tweejaarlijks medewerkers onderzoek worden hierbij meegenomen.

Uit de uitslag van het medewerkers onderzoek 2016 blijkt dat, vergeleken met 2014, het werkplezier Delflandbreed gestegen is en dat Delflanders meer zelfstandigheid krijgen in de uitvoering van het werk.

Ook de (digitale) dienstverlening van Delfland wordt blijvend aangepast en doorontwikkeld op autonome technologische veranderingen. Als onderdeel daarvan wordt een proces op gang gebracht waarmee Delfland gebruik maakt van nieuwe mogelijkheden om informatie als productiefactor breder in te zetten. Het gebruik maken van informatie die is verrijkt met data van derden, en ook het beschikbaar stellen van eigen informatie aan derden ('open data') zal daarom in onze werkprocessen worden geïncorporeerd. Daarmee vormt het een onmisbare factor voor de bedrijfsvoering. Dit verbetert de besluitvorming en realisatie van de doelen van Delfland.

In 2015 heeft Delfland in het kader van cybersecurity meegewerkt aan een innovatieve techniek die gegevens uit het veld (bijvoorbeeld afkomstig van gemalen, sensoren) zodanig versleutelt dat het sleutelbeheer volledig in handen is en blijft van Delfland. In 2016 zal het concept verder worden uitgewerkt. Vanaf 2017 zal de technologie worden uitgerold over de verschillende objecten van het Hoogheemraadschap.

Ter verhoging van het veiligheidsbewustzijn van de medewerkers wordt VIBE (Veilig Is BEter) geïmplementeerd. Met deze aanpak wordt gezond en veilig gedrag op de werkvloer gestimuleerd.

De nieuwe huisvesting is een belangrijk speerpunt voor 2017. Met de vernieuwde huisvesting van het Gemeenlandhuis wordt de huisvestingsportefeuille van Delfland compact en doelmatig, in lijn met de daarover met verenigde vergadering gemaakte afspraken, en wordt de Delflandse Manier van Werken gefaciliteerd.

In 2018 vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. Om in de verkiezingsprogramma's en de collegeprogramma's het thema water tijdig een plek te laten krijgen worden in 2017 door Delfland initiatieven ontplooid om dit te kunnen realiseren.

Programmalijs coördinatie regulering en toezicht

De belangrijkste ontwikkeling op dit terrein is de voorbereiding op en implementatie van de omgevingswet. Hierover is meer opgenomen in de inleidende paragraaf van deze kadernota.

Programmalijs Waterbewust en communicatie

Het begrip waterbewustzijn krijgt vorm door concrete maatregelen en projecten te ondersteunen vanuit Delfland en hierover te communiceren. Soms communiceert Delfland zelf, soms laat Delfland anderen hierover het verhaal houden en zijn zij hiermee de ambassadeur voor het waterbewustzijn. De in 2016 opgestelde strategie wordt in 2017 uitgevoerd.

Participatie wordt steeds vaker ingezet als instrument om het waterbewustzijn te verhogen. Dit vergt veel afstemming en samenwerking in de communicatie met andere partijen.

Sociale mediakanalen wisselen snel. Delfland blijft hierop anticiperen, want als mensen via andere kanalen communiceren dan Delfland, ontstaat er geen interactie. Zo worden Instagram en Periscope momenteel groter en neemt Facebook iets af.

Er is nog steeds een toename in verkeer op sociale media in het algemeen. Via webcare monitort Delfland dit en anticipeert hierop door issues tijdig te signaleren en deze niet groter te laten worden als ze negatief zijn. En door onjuistheden in media recht te zetten.

Programmalijs crisisorganisatie

De landelijk te behalen doelstellingen in 2020 (verwoord in het Uitvoeringsprogramma van de Unie van Waterschappen waar Delfland zich ook aan heeft verbonden), vragen een betere borging van evaluatiepunten en de inzet van innovatieve middelen om de crisis te bestrijden. Dit vergt een brede inzet van diverse betrokken teams in de organisatie. Hetzij om deze middelen te ontwikkelen, hetzij door andere middelen in te zetten of via andere processen te werken.

3.6.2 Risico's

Implementatiekosten Omgevingswet

De onzekerheden over de doorwerking van de wet voor Delfland zijn nog te groot om op dit moment een goede inschatting te kunnen maken van de implementatiekosten. Deze kosten zullen deels bestaan uit het betalen van een gebruiksbijdrage voor de ontwikkeling en exploitatie van het landelijke digitale stelsel. Verder zullen er kosten voortkomen uit de transitie die Delfland maakt voor de implementatie. Die transitiekosten zijn afhankelijk van het ambitieniveau dat Delfland heeft met betrekking tot de implementatie van de wet. Nadat Delfland eind 2016, conform Uitvoeringsprogramma WBP5, het ambitieniveau op de Omgevingswet heeft bepaald, is de inschatting van de implementatiekosten te maken.

Beheersmaatregel

Consequenties meenemen in de begroting 2017 en/of kadernota 2018.

3Di

Rondom 3Di zijn de eerste stappen gezet om dit instrument te implementeren binnen Delfland. Met de ontwikkelaars worden in 2016 afspraken gemaakt over de verdere ontwikkeling en implementatie. Dit heeft mogelijk gevolgen voor de werkzaamheden en financiering in 2017.

Beheersmaatregel

In de begroting 2017 worden consequenties voor werkzaamheden en financiering in beeld gebracht.

4 Financieel kader

4.1 Financieel beleid coalitieakkoord

De bestaande begroting 2016 en meerjarenraming 2017-2021 zijn gebaseerd op het coalitieakkoord 2015-2019 'Iedereen bewust van water'. De belangrijkste financiële uitgangspunten daarin zijn:

1. Een tariefontwikkeling van 1,5%;
2. Het gefaseerd afschaffen van de kwijtschelding bij de zuiveringsheffing;
3. Een structurele bezuiniging oplopend tot € 10 miljoen structureel;
4. Het afbouwen van de schuldenlast.

Het college geeft invulling aan zijn ambitie om de schuldenlast van Delfland structureel te verminderen, door meerjarig met een gematigde tariefstijging en besparingen op de kosten een structureel exploitatieoverschot te bestendigen. De positieve kasstroom die hierdoor optreedt, wordt binnen de collegeperiode benut om het opnemen van kortlopende geldleningen af te bouwen. Met ingang van 2023 kan de kasstroom eveneens worden ingezet om langlopende geldleningen af te lossen.

4.2 Reserves

Bij de jaarrekening 2015 is de nieuwe Reserve Niet-vrij besteedbaar vermogen ingesteld. Daarnaast wordt een nieuwe Reserve Tariefdemping zuiveringsheffing ingesteld. De toevoeging aan deze reserves zal jaarlijks worden bepaald en vóór bestemming van het exploitatiesaldo in de begroting zichtbaar worden gemaakt. Hierdoor wordt het jaarlijkse exploitatiesaldo na bestemming op € 0 begroot.

De gevolgen van het instellen van deze reserves op de toekomstige vermogens- en schuldpositie zijn in grafiek 2 in beeld gebracht en worden in de begroting 2017 vertaald in het meerjarig financieel beleid.

In deze paragraaf wordt hieronder per reserve inzichtelijk gemaakt wat de effecten zijn.

Reserve Niet-vrij besteedbaar vermogen

De reserve Niet-vrij besteedbaar vermogen wordt niet gerekend tot het weerstandsvermogen. Deze reserve dient om het financieel beleid van het college op een bestendige wijze in de balans tot uitdrukking te brengen. De verhouding tussen het eigen vermogen en het vreemd vermogen wordt naar een evenwichtig niveau gebracht.

Het positieve exploitatiesaldo van 2015 is aan deze reserve toegevoegd. Voor 2016 wordt de toevoeging in de Burap 2016 verwerkt. In de begroting 2017 wordt deze toevoeging aan de reserve direct opgenomen.

Reserve Tariefdemping zuiveringsheffing

Het college zal bij behandeling van de Begroting 2017 voorstellen een reserve Tariefdemping zuiveringsheffing in te stellen. Deze reserve is bedoeld voor een toekomstige demping van de tariefstijging en zal worden benut in 2019, wanneer de effecten van de afschaffing van de kwijtschelding voor de zuiveringsheffing bekend zijn.

De herfinanciering van de PPS Harnaschpolder leidt tot een structureel voordeel. Dit financiële voordeel wordt jaarlijks toegevoegd aan de reserve tariefdemping en wordt bij onttrekking benut voor de demping van het tarief voor de zuiveringsheffing.

Tot en met 2019 vindt een toevoeging plaats aan de Reserve tariefdemping zuiveringsheffing. Deze reserve zal in 2019 volledig worden ingezet om de tarieven te dempen en komt daarna te vervallen. Vanaf 2020 worden de gerealiseerde bezuinigingen (herfinanciering PPS) structureel ingezet om de tarieven te dempen.

Algemene reserve en egalisereserves

De Algemene reserve en egalisereserves zullen enerzijds niet meer toenemen, omdat het jaarlijkse exploitatiesaldo vóór bestemming aan de nieuwe reserves wordt toegevoegd. Het saldo na bestemming wordt op € 0 begroot.

Anderzijds worden de extra kosten van de verkorting van de HWBP-afschrijvingsduur (zie paragraaf 4.3.1), voor zover die niet kunnen worden gedekt door de extra bezuinigingen, ten laste gebracht van de Algemene reserve.

Het saldo van de Algemene reserve daalt hiermee in de komende jaren zodanig dat het weerstandsvermogen naar een passend niveau ontwikkelt.

Ook de egalisatiereserves voor de watersysteemheffing zullen niet meer groeien. Zolang deze nog een positief saldo hebben, zullen zij jaarlijks volgens gebruikelijke methodiek benut worden voor compensatie van schommelingen in de tariefvariabelen. Desgewenst kan jaarlijks aparte besluitvorming plaats vinden over inzet van de Algemene reserve voor dezelfde doeleinden.

4.3 Mutaties kadernota 2017

4.3.1 Verkorten afschrijvingsperiode HWBP

In aanvulling op de in het coalitieakkoord overeengekomen bezuiniging van € 10 miljoen, wordt de komende jaren € 5 miljoen extra aan bezuinigingen doorgevoerd, zodat aan het eind van deze bestuursperiode structureel € 15 miljoen wordt bespaard.

De extra bezuiniging van € 5 miljoen wordt ingezet voor het terugbrengen van de afschrijvingsperiode voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) van 20 naar 5 jaar. Over de periode 2017-2021 gaat het om een toename van de afschrijvingskosten met totaal € 45,6 miljoen en een bezuiniging van € 24 miljoen. Het negatieve verschil bedraagt totaal € 21,6 miljoen. Vanaf 2022 treedt een positief effect op. Om het negatieve verschil op te heffen, wordt dit bedrag ten laste gebracht van de Algemene Reserve. Daarmee neemt het weerstandsvermogen ook af.

Door de extra bezuiniging van € 5 miljoen wijzigt de kasstroom ook. Door de bezuiniging zal daadwerkelijk € 5 miljoen minder worden uitgegeven, terwijl de versnelling van de afschrijving geen gevolg heeft voor de kasstroom. Hiermee wordt de kasstroom jaarlijks € 5 miljoen positiever, waarmee de schuldpositie kan worden verlaagd.

4.3.2 Nieuwe ontwikkelingen

Nieuwe ontwikkelingen en bijstellingen van ambities op onderdelen van programma's leiden ertoe dat in deze bestuursperiode (t/m 2019) extra exploitatie uitgaven worden voorzien. Hiervoor worden binnen de begroting middelen vrijgemaakt. Het betreft zowel personele als materiële uitgaven. Deze zijn in het meerjarig beeld meegenomen tot en met 2019. Dat betekent dat vanaf 2020 het exploitatiesaldo 'meer' toeneemt, omdat er geen verwachte besteding meer tegenover staat.

Voor welke onderwerpen middelen zijn vrijgemaakt is weergegeven in tabel 1.

Tabel 1 Aanvullende uitgaven Kadernota 2017

Aanvullende uitgaven Kadernota 2017 (t.o.v. begroting 2016) x €1.000			2017	2018	2019
A	Klimaatadaptatie - subsidieregeling	Materieel	375	375	500
	Klimaatadaptatie - subsidieregeling	Personeel	200	200	200
B	PvA chemische waterkwaliteit – inzet platform	Materieel	300	300	300
B	PvA chemische waterkwaliteit – inzet platform	Personeel	600	600	600
B	Verplichte bijdrage KRW	Materieel	175	175	175
C	Inzet Dynamische Gietwaterbassins	Materieel	100	100	100
C	NEZ – interne inzet Delfland	Personeel	350	350	350
D	Onderhoud (team BTI)	Materieel	115	0	0
D	Verwijderen leidingen Den Haag	Materieel	500	0	0
F	Campagne waterbewustzijn	Materieel	100	100	100
F	I&A, toenemende vraag als gevolg van ondersteuning primair proces	Personeel	200	200	200
	Totaal		3.015	2.400	2.525
	<i>Overig</i>				
	Kwaliteitsimpuls objectbeheerders	Personeel	300	300	0
	Kwaliteitsimpuls WSK	Personeel	200	200	0
	Vergrijzing (sectoren BDV/WB/ZTO)	Personeel	200	0	0
	Totaal		3.715	2.900	2.525

4.3.3 Belastingopbrengsten en herfinanciering PPS

De jaarrekening 2015 laat structureel hogere belastingopbrengsten (€ 1,5 miljoen) zien ten opzichte van de meerjarenraming 2016-2019.

Deze hogere opbrengsten worden vanaf 2017 structureel ingezet om een relatief klein verschil (€ 800.000) tussen de tariefprofielen die opgenomen zijn in het coalitieakkoord en de vastgestelde tarieven in de begroting 2016 te compenseren. Vooral de hoogte van het zuiveringstarief wijkt af door een voorzichtige schatting van de gevolgen van het nieuwe kwijtscheldingsbeleid.

Het restant van de hogere belastingopbrengsten wordt ingezet voor het doorspoelen van de boezem (€ 300.000 p.j.2017 t/m 2019) en voor de effecten van het nieuwe activabeleid (€ 300.000 p.j.; structureel).

De herfinanciering PPS leidt jaarlijks tot € 1,3 miljoen aan extra opbrengsten. Deze opbrengsten worden toegevoegd aan de reserve Tariefdemping zuiveringsheffing.

4.3.4 Financieel overzicht mutaties kadernota 2017

Tabel 2 mutaties kadernota 2017

Mutaties Kadernota 2017 t.o.v. begroting 2016 (x € 1.000)	2017	2018	2019	2020	2021
Aanvullende bezuinigingen (5 miljoen euro in 2019)	4.050	5.000	5.000	5.000	5.000
Terugbrengen afschrijvingstermijn HWBP (van 20 naar 5 jr)	-15.800	-8.900	-8.100	-7.000	-5.800
Vrijgemaakte middelen (personeel en materieel)	4.100	3.900	3.400	2.050	2.050
Aanvullende uitgaven volgens tabel 1	-3.715	-2.900	-2.525	-175	-175
Extra financiële ruimte: PPS herfinanciering	1.300	1.300	1.300	1.300	1.300
Extra financiële ruimte: hogere belastingopbrengsten	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
Inzet belastingopbrengsten	-1.400	-1.400	-1.400	-1.100	-1.100
	-9.965	-1.500	-825	1.575	2.775

4.4 Totaaloverzicht bijstelling meerjarenraming 2017-2021

De hiervoor beschreven bezuinigingen, aanvullende uitgaven en stortingen in reserves leiden tot de volgende bijstelling van het meerjarig beeld van het jaarlijkse exploitatieresultaat (voor en na bestemming).

Tabel 3 Bijstelling meerjarenraming 2017-2021

Meerjarenperspectief (x €1.000) van het exploitatiesaldo	2017	2018	2019	2020	2021
Voordelig resultaat oorspronkelijke meerjarenraming 2017-2021	16.510	19.356	19.338	21.414	22.559
Mutaties Kadernota 2017	- 9.965	-1.500	-825	1.575	2.775
Bijgesteld meerjarenperspectief (voor storting in reserves)	6.545	17.856	18.513	22.989	25.334
Storting voordeel herfinanciering PPS in Reserve tariefdemping zuiveringsheffing	1.300	1.300	1.300	0	0
Storting voordelig exploitatieresultaat in Reserve niet-vrij besteedbaar vermogen	16.995	20.456	20.313	24.989	26.134
Onttrekking negatieve HWBP verschil aan algemene reserve	-11.750	-3.900	-3.100	-2.000	-800
Bijgesteld meerjarenperspectief (na storting in reserves)	0	0	0	0	0

4.5 Investerings

In de begroting 2016 en meerjarenraming 2017-2021 wordt voor de berekening van de kapitaallasten uitgegaan van een jaarlijks investeringsvolume van gemiddeld € 43 miljoen (inclusief € 12,2 miljoen voor het HWBP).

Op basis van de Kadernota 2017 worden de jaarlijkse investeringsbedragen bijgesteld bij begroting 2017. Deze bijstelling komt deels doordat binnen programma's in de tijd wordt geschoven met de investeringen (vertragen en/of versnellen). Anderzijds worden er ook nieuwe investeringen gepland. De investeringsplanning wordt toegevoegd aan de Begroting 2017. In tabel 4 is het investeringsvolume voor de resterende collegeperiode per programma weergegeven.

Tabel 4 Bijgesteld investeringsvolume per programma – collegeperiode

Meerjarenperspectief collegeperiode (bedragen * € 1 miljoen)	2017	2018	2019
Meerjarenraming 2017-2021	43,8	44,1	43,0
Bijstellingen kadernota	6,8	3,9	1,9
Geactualiseerd investeringsvolume	50,6	48,0	44,9
Verdeling naar programma's			
Stedelijk waterbeheer, klimaatadaptatie en veiligheid	9,7	12,5	11,2
Bijdrage HWBP	12,3	12,3	12,3
Gezond, schoon en zoet water	1,0	1,8	5,5
Watersysteem	15,4	19,6	14,0
Afvalwaterketen en zuiveren	1,3	1,3	1,7
Financiën, duurzaamheid en innovatie	2,0	0,0	0,0
Bestuur, organisatie en instrumenten	8,8	0,5	0,2
Geactualiseerd investeringsvolume	50,6	48,0	44,9

De investeringsvolumes zijn gebaseerd op een inschatting van wat benodigd is voor de realisatie van programmadoelstellingen. Het volume wordt in detail uitgewerkt bij de Begroting 2017.

4.6 Financiële risico's bij de Kadernota 2017

De Kadernota 2017 is de basis voor de begroting 2017 en meerjarenraming 2018-2021. Daarbij gelden de volgende financiële risico's:

1. Het verder aframen van stelposten leidt tot een lagere buffer ingeval ongunstige ontwikkelingen zich voordoen (bijvoorbeeld een calamiteit);
2. De berekening van de kapitaallasten is gebaseerd op een investeringsniveau dat als reëel kan worden beschouwd;
3. Enkele ontwikkelingen zijn nog niet in deze kadernota meegenomen, zoals de resultaten van het nieuwe kwijtscheldingsbeleid.

4.7 Financiële positie Delfland op basis van Kadernota 2017

De financiële positie van Delfland kan in beeld worden gebracht op basis van de volgende onderdelen:

1. Begrotingssaldo;
2. Aflossingscapaciteit;
3. Vermogenspositie;
4. Verloop van de leningenportefeuille (schuldpositie).

Doorkijk naar 2030

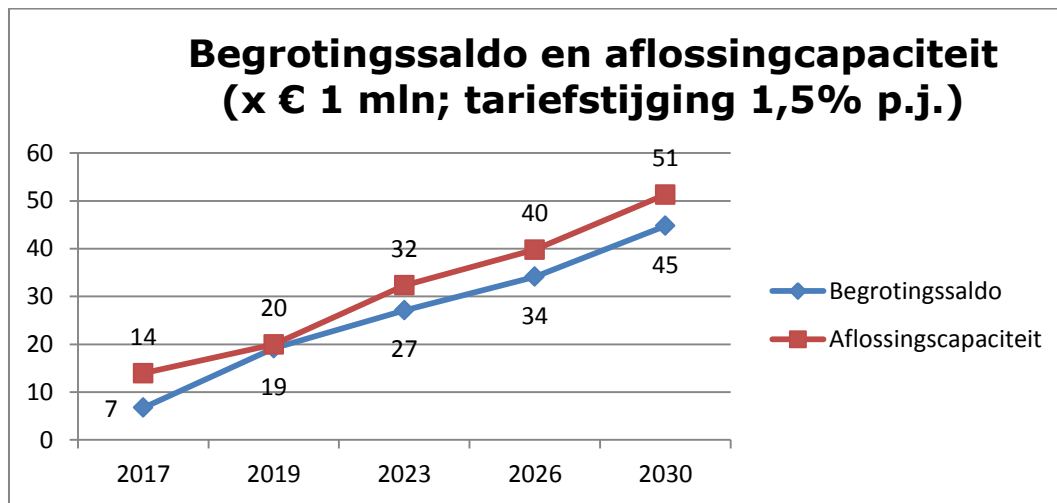
Op basis van een aantal uitgangspunten is een doorkijk gemaakt naar 2030. In de hiernavolgende grafieken is de doorkijk voor bovenstaande vier onderdelen weergegeven. De belangrijkste daarbij gehanteerde uitgangspunten zijn:

1. Versnelde afschrijving van het HWBP (van 20 jaar naar 5 jaar);
2. Tariefstijging van jaarlijks 1,5% en in 2019 inzet van de reserve Tariefdemping zuiveringsheffing;

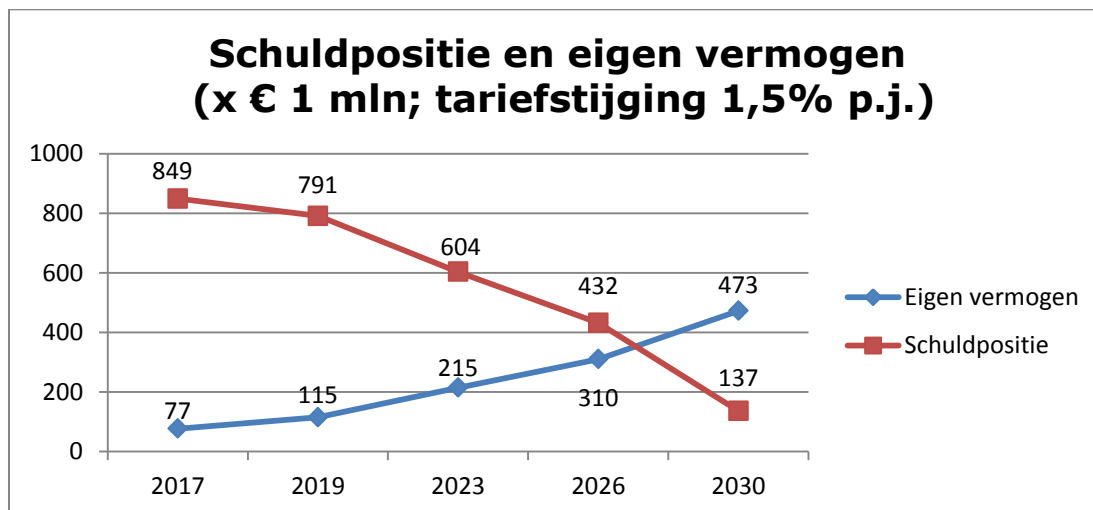
3. Het gefaseerd afschaffen van de kwijtschelding bij de zuiveringsheffing;
4. Een structurele bezuiniging van € 15 miljoen in 2019;
5. Jaarlijks investeringsvolume van gemiddeld € 43 miljoen (€ 31 miljoen + € 12 miljoen HWBP);
6. Positieve begrotingssaldi worden toegevoegd aan het vermogen;
7. Kasstroom wordt gebruikt om investeringen te financieren uit eigen middelen en om de leningportefeuille af te lossen.

In de grafieken 1 en 2 zijn de effecten van de extra bezuiniging van € 5 miljoen in combinatie met de versnelde afschrijving van het HWBP weergegeven voor de financiële positie van Delfland.

Grafiek 1 Begrotingssaldo en aflossingscapaciteit extra bezuiniging € 5 miljoen en versnelde afschrijving HWBP

Grafiek 2 Schuldpositie en eigen vermogen extra bezuiniging € 5 miljoen en versnelde afschrijving HWBP³

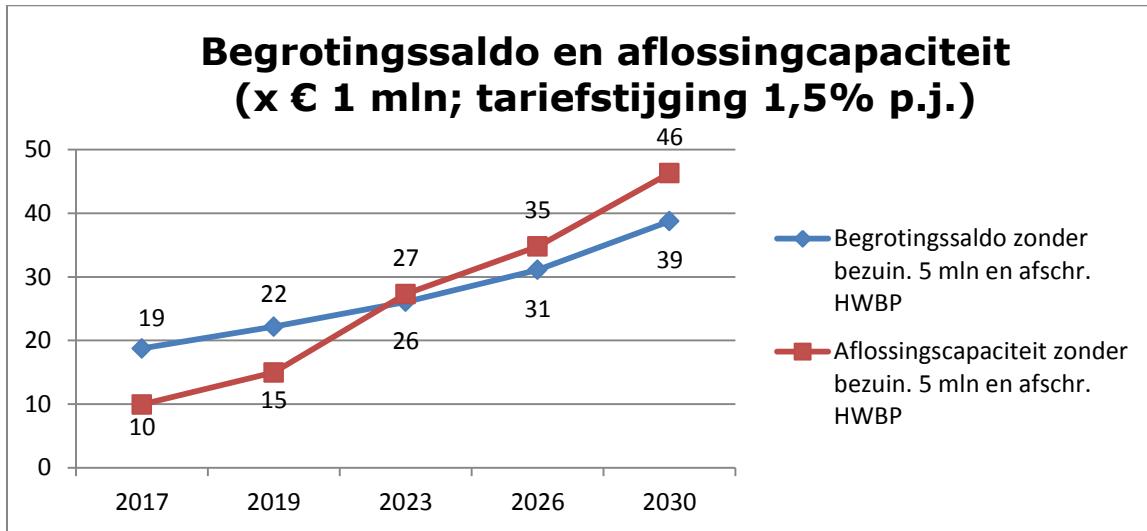

³ In deze grafiek is voor de schuldpositie de herfinanciering PPS meegenomen. Hierover heeft de VV op 26 mei 2016 een besluit genomen.

5 Bijlage A

Onderstaande grafieken geven een beeld van begrotingssaldo, aflossingscapaciteit, schuldpositie en eigen vermogen wanneer er geen sprake zou zijn van de aanvullende € 5 miljoen bezuiniging en van de versnelde afschrijving HWBP.

Grafiek 3 Begrotingssaldo en aflossingscapaciteit zonder bezuiniging € 5 miljoen en zonder versnelde afschrijving HWBP

Grafiek 4 Schuldpositie en en eigen vermogen zonder bezuiniging € 5 miljoen en zonder versnelde afschrijving HWBP

